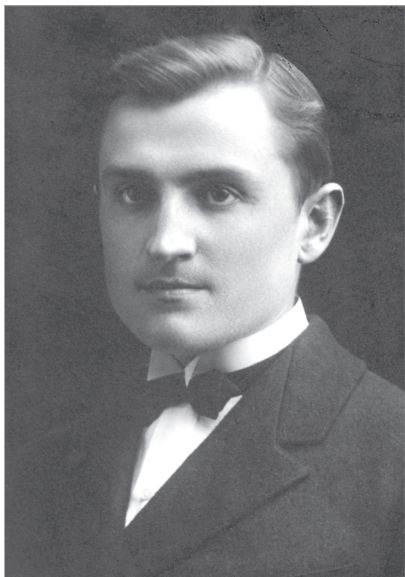

LEIDINIO
ILIUSTRACIJOS

Merkelis Račkauskas. Lietuvos centrinis valstybės archyvas, F. 391, ap. 7, b. 4586

Juozas Raciūnas. Lietuvos centrinis valstybės archyvas, F. 631, ap. 7, b. 8541

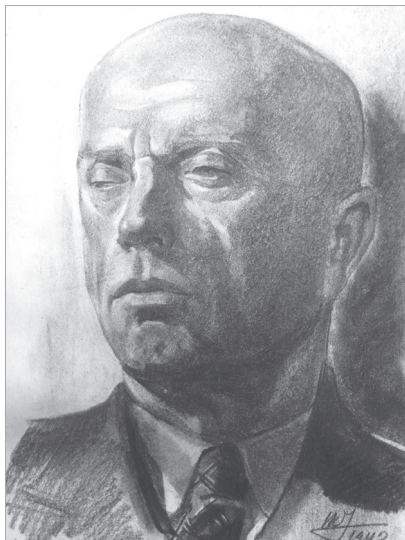
Konstantinas Jablonskis. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius, F98-41

Vincas Maciūnas. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (iš spaudos)

Dėl p. Trumpos netrumpo
straipsnio

- 1) Neteisinga autoritė:
jei kalbama apie tikrąsias
Radvilų korespondencijas,
tai reikia ir straipsniui at-
fekuoti pavadinimą: Radvilų
korespondencija Radvikių
bibliotekoje.
- 2) Ką bendro turi korencijos
bibliotekos su kita, kuri su
straipsniu? Jei yra nebiblio-
grafiškas aprašymas Radvilų
bibliotekos Užuostikio,
bet nesivertama Radvilų
sąlykiai sąsvečiai val-
dovais ir didžiais, o tik su
viena Radvikių biblioteka
medžiaga. Bet tuo paprasčiau, kiek
viena biblioteka tikrai dariai,

Zigmas Toliušis, apie 1923 m. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F68-545

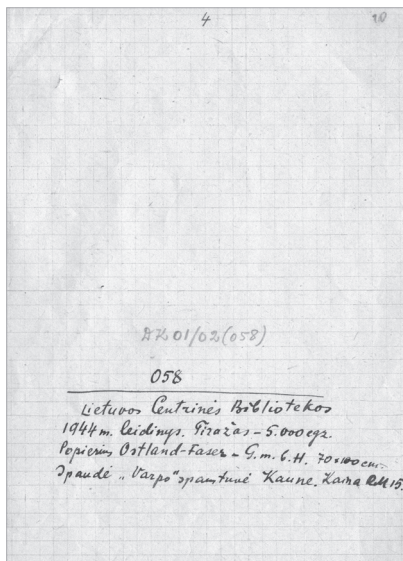
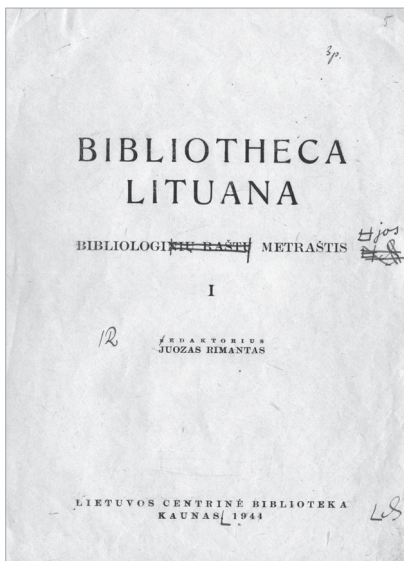
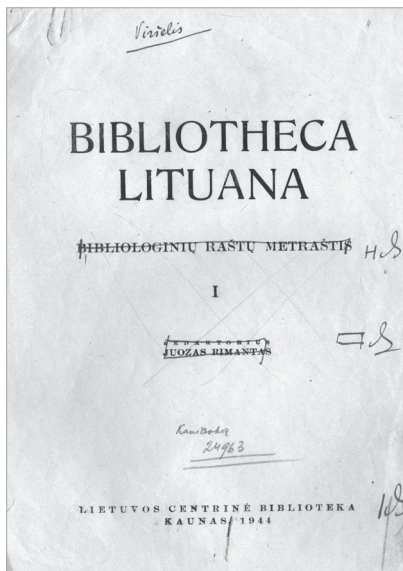
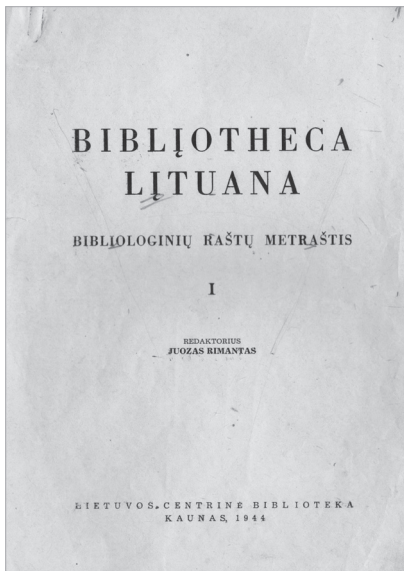
Aleksandras Ružancovas, 1934 m. rugpjūčio 10 d. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F25-579

Zenonas Ivinskis, 1935 m. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F29-1730

Vaclovas Biržiška, apie 1934 m. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F32-241

Leidinio *Bibliotheca Litwana* viršelio, antraštinio lapo ir metrikos projektai. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-65, l. 2-5

Lietuvių Bibliografijos Komisijai
Vytauto Didžiojo universiteto Bibliotekos Organiza-
toriumi ir Direktoriumi

~~Lietuviškosios Enciklopedijos
Vyriausiam Redaktoriui
ir daugelio kitų kultūros darbų remiamam
darbuotojui~~

Ordinarium Profesoriui

Dr. phil.

Dr. Vaclavui Biržiškai

60 metų amžiaus 1944. XII. 2d. buhalterian

panuriet.

Leidinio *Bibliotheca Litwana* dedikacijos Vaclavui Biržiškai projektas. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-65, l. 13

Sveikas,

Tamsta pranešimas apie leidimo
spausdinėti Bibliotheca lituana ir mane
rudėingim. Tikrai tai būtų paminklas
ateičiai apie mūsų bibliotekas. Pragy-
tai apibūgti medžiaga turin turinčių,
bet jos domėjosi apibūgtinti dar kita
užduotis. Kito departamento pareigūni
mane informuoja, kad visi šio leidi-
nio bendradarbiai jau seniai savo
užduotį yra pasėję ir šiuo metu
bet-ka daro, jau per vėlu. Todėl
noriu sužinoti, kaip patikrinti terminus
mano apibūgtinai baigt. Siūp at-
rodytus, kad Lietuvos bibliotekų ap-
ibūgtinai tokiam leidimui turėtų
būt. Ir iš kito žurnalo, tokiam pa-
minkliniam leidimui nėra nevėliau
atidavę greičiau.

Sveikindamas su parisiškima

Juozas Raciaus -

Vilnius, 1944. II. 19

Juozas Raciaus 1944 m. vasario 19 d. laiškas Juozui Rimantui. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-86, l. 3

1

Kaunas, 1944. III. 31

D. G.

Pone Direktorium,

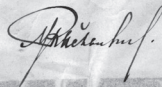
teigti, kad būvardžio Lituanus nėra, galima tik tuo atveju, jei kartu teigiama, kad ir daiktavardžio Lituania nėra. Žinoma, klasikinės kalbos žodyne nerasime nei Lituania, nei Lituanus: juk prieš porą tūkstančių metų, kada klestėjo literatūrinė lotynų kalba, romėnai nebuvo dar girdėję apie Lietuvą. Tačiau viduriniai amžiai, kada bažnyčios, mokslo ir politikos reikalams buvo vartojama lotynų kalba, atsirado nemaža lotyniškų neklasikinių terminų ir vietovių pavadinimų, kuriuos sudarant buvo prisilaikoma klasikinės lotynų kalbos dėsnų. Tokiu būdu, Lietuvai tais laikais išėjus į istorijos areną, atsirado tokių daiktavardžių, kaip Lituania, Lituanus ir būvardžių, kaip Lituanus, Lituanicus. Vidurinių amžių dokumentuose ir raštuose greta būvardžio Lituanus, a, um aptinkamas ir būd. Lituanicus, a, um, tačiau būd. Lituanus, a, um dažniau pasitaiko /šita reiškinių jau bus pastebėjęs ir didelis lotynų kalbos mėgėjas K. Jokantas, kuris savo vadovely būvardį "lietuviškas" verčia būd. Lituanus, a, um, o būvardžio Lituanicus, a, um visai nevartoja; žiūr. K. Jokantas, lotynų kalbos vadovėlis, I d., 7 leidimas, s. d., 135 psl., 1906 v. /Reikšmės atžvilgiu skirtumo tarp kalbamųjų būvardžių /Lituanus ir Lituanicus/ nėra, yra čia tik tam tikras niuansas, kaip, pav., mūsų pasakymose "Lietuvos šalė" ir "lietuviška šalė". Dabar tenka atsakyti į klausimą, kodėl viduriniai amžiai galėjo atsirasti du būvardžiai - Lituanus ir Lituanicus.

Pagal klasikinės lotynų kalbos dėsnius tatau visai suprantamas dalykas, ir kiekvienam lotynų kalbos mokovui to aiškinti nebūtų reikalo, jei neatsirastų abejojimų dėl būvardžio Lituanus buvimo. Taisyklė skamba šitaip: jei krašto pavadinimas turi galūnę -anus, to krašto gyventojų pavadinimas turės galūnę -anus, būd vardis čia turės tokią pat galūnę -anus, greta gali būti vartojamas būdvardis galūne -anicus. Štai keli pavyzdžiai:

- 1/daiktavardžiai Germania, Germanus
būdvardžiai: a/ Germanus, a, um /Ov. A. A. 3, 163/
b/ Germanicus, a, um /Caes. b. G. 4, 16, 1/
- 2/daiktav. Hispania, Hispanus
būd. : a/ Hispanus, a, um /Caes. b. G. 5, 26; b. C. 3, 38/
b/ Hispanicus, a, um /Suet. Aug. 82/
- 3/Aquitania, Aquitanus
a/ Aquitanus, a, um /Tib. 1, 7, 3/; b/ Aquitanicus /Plin. 4, 108/
- 4/Acarmania, Acarnanus
a/ Acarnanus, a, um /Nep. Them. 1, 2/; b/ Acarnanicus /Liv. 26, 25, 16/
- 5/Albania, Albanus
a/ Albanus, a, um /Plin. 6, 38/ "Albanicus" visai nevartojama.
- 6/Campania, Campanus
a/ Campanus, a, um /Cic. Agr. 1, 20; Hor. S. 1, 5, 62; 1, 5, 45/

Taip pat Dardania ir kt. Išimti sudaro Mauretania: čia būvardžio Mauretanus nėra, nes ir tokio daiktavardžio nėra /ji atstoja Maurus/. Taigi ir greta daiktav. Lituanus yra būd. a/ Lituanus ir b/ Lituanicus. Vieno iš tų dviejų būvardžių pasirinkimas yra beveik skonio dalykas; reikėtų tik atsižvelgti į tuos būvardžių šiek tiek skiriantį niuansą. Man, pav., atrodo, kad pasakymas Biblia theca Lituanica atitinka mūsų šiki "Lietuvos biblioteka", o pasakymas Bibliotheca Lituanica - "Lietuviška, lietuviškų knygų biblioteka. Jei Jūsų studijų metraštis kalbės tik apie lietuviškas knygas, būtų teisingiau pavartoti būd. Lituanicus, priešingu atveju vartotina Lituanus.

Ponui
Direktoriui J. Rimantui
Laisvės al. 76

Merkelio Račkauskos 1944 m. kovo 31 d. laiškas J. Rimantui dėl leidinio pavadinimo (mašinėraštis). Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-87

J. Gerb.

Kauno Centrinio Bibliotekos Direktorii:

Per paskutinį mūsų pasikaltėjimą Lielai pa-
 aistojus Pirmos leidiamo metraščio biuroje apimčiai, savo
 atskaitoje dėl to leidinio antraštės papildau toliau išrade.
 Kadangi Pirmos redaguojamas metraštis šada domėlis tik
 lietuvių leistonis knygomis ir nesima tik dalyje, apskai-
 tai, su lietuvių susijusi, liuanistina, tai labiau ablotkos
 leistonis pokodi ir likeliau nusako jo turinį, lute liudvardis
 „Lituanus“, kurio pirmine restiame yra susiję ir su kilme.
 Kaip „Germanae hrbae“ restiame „in Germanijae kiluio, Beruo-
 nio šoko“, „Germana paleo“ - germanų kilnio „auwne“, „Tu-
 vena liuanis“ is lietuvių kiluio, lietuvių „auwne“.
 taip is „Bibliotheca Litwana“ ota prua lute resti
 is lietuvių kiluio, lietuvių Biblioteka. Tokia biblioteka,
 rodos, Pirmos redaguojamas metraštis is šada ypatnagai
 domėtis.

Reičiu tikie pagarbę

Dr. A. Rukša

Vilnius,
1944 m. birželio 12 d.

Antano Rukšos 1944 m. birželio 12 d. laiškas Juozui Rimantui dėl Bibliotheca Litwana pavadinimo. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-88, l. 5

Šiaulių m. bibliotekos ir jų raida.

F. Bugailiškis.

Viešųjų ir šiaip visuomeninių bibliotekų kurimasis Šiauliuose susijęs yra su jų ekonominės būklės pakilimu, jų pramonės išsivystymu. Buv. Šiaulių Ekonomijos ir kitų stambių verslo linijų sukurtosios iv. pramonės įmonės, bankai, prekybos įstaigos davė skatinio ir Šiaulių kultūriniam renesansui.

Knyga, iki šol buvusi beveik išimtinai Lietuvos didikų luominė privilegija, pradeda vėrėtis ir į platesnę visuomenę.

Šiaulių inteligentų būrelis daugiausia atbūdančio lietuviškojo sluogsnio iniciatyva steigia Šiaulių Visuomenės Bibliotekos Draugiją, kurią 1900. IV. 14 d. patvirtina Vidaus Reikalų Ministeris, gi jos darbą paremia to laiko šiauliečių kultūrinių žygių vyriausias rėmėjas Vl. N. Zubovas, pavesdamas jai savo didžiulę biblioteką su istorinės reikšmės Šiaulių Ekonomijos archyvu ir be to, užleisdamas bibliotekai bei skaityklai savo Didžiavario rūmų antrą aukštą.

Pradėjusi veikti iš karto dideliu mastu, berods 1902m. pradžioje, biblioteka jau 1904m. išleisdžia didelį 100 pusl. apsuodintą savo knygų sistemingą katalogą, kuriame randame inventorizuotų knygų virš 5700. 1913 m. apyskaitoje jų skaičius jau siekia 9273, per tuos metus įregistruojant 306 kn. Knygų tarpe buvo 5115 rusų baletistikos, 316 rusų mokslinės literatūros, 2447 lenkiškų knygų, po šimta—kitų vokiečių, prancūzų, anglų, 61 lietuviška ir 16 žydų kn. Iš periodikos buvo Reč., Russk. Slovo, Sev. Zap., Telegraf Niva, Russk. Bogatstvo, Sovrem. Mir., Maja Zaria, Nov. Vostoch, Liet. Ukininkas, Liet. Žinios, Draugija, Vainis, Kurjer Litewski, Slinks, Ksiažka, Z blizka z daleka, Zaranis, Der Freund, Das idische Welt. Knygų emėjų bėka turėjo 1913m. 79 /1912-80/, skaitykla knygų 1911m. - 7567, 1912m. - 7562, 1913m. - 8459. Pajamų iš emėjų 291 rub., iš narių 147 rb. ir iš aukų 350 rb. /daugiausia žemos klio įrankių "Progresso"-b-ve/Savit. Kredito D-ja /.

Draugijos narių buvo 1913m. - 51 /1912m. - 47/ Valdybą 1914m. sudarė: V. N. Zubovas /pirma./, A. Mikševičius "Progresso" vedejas, adv. S. Lukauskis, dr.-as H. Sarcevičius, B. Nurokas, adv. V. Biržiška, inž. V. Bielskis, adv. K. Šalkauskis; kand. - A. Žiabokaitė, adv. K. Venclauskis ir P. Bugailiškis. Rev. Komisija: A. Grigaiškis, K. Grudys ir A. Birutavičienė. Taigi, Valdybos tautinę sudėtį ilgai nuli sudarė ^{daug} lietuvių, kurie 1913m. susirinkime jau kelia balsą dėl lietuvių knygų padidimo ir lietuviškos visuomenės patraukimo.

1914m. karo pradžioje biblioteka iš Šiaulių rusų evakuota į Rusiją ^{gimus} ir nebe- grąžinta. *Rovodstvennaja knygų biblioteka ir jos raida*

Be jos prieš did. karą Šiauliuose dar buvo vertinga ir gerai sukomplektuota daugiausia rusų knygų privati šeša R. Kairėnkių biblioteka /apie 4000 kn.?, /irgi žuvusi 1914m. karo ugnį ir Rusų Republikos Draugijos biblioteka su politiniu rusinimo atspalviu, turėjusi keletą tūkstančių daugiausia populiaruminių knygų, neblogai įrengta; prie jos veidė ir skaitykla vad. Liaudies Auditorijoje / Narodnaja Auditorija/, specialiai statytuose dr. V. G. Vitraubo namuose su scena ir sglė /ab. Liaudies Namai/.

Be viešų visuomeninių bibliotekų prieš did. karą Šiauliuose buvo:

1. Šiaulių gimnazijos fundamentalinė biblioteka /ist. 1851m./, kurios didelę dalį sudarė knygos iš buv. Bazilionų vienuolyno, perduotos Pašianušės dvaro savininko Vitkevičiaus per did. karą jos dalis išnešiota, kita pateko į Šiaulių Valstyb. Knygyną, iš ten į Un-to Biblioteką, kita gi- inkorporuota į Lietuvių Valstyb. Gimnazijos biblioteką, sudarydama jai pagrindą.

2. Šiaulių gimnazijos moksleivių slaptoji biblioteka, kurioje lavinosi mūsų senosios karto visuomenininkai ir politikos veikėjai, neapatenkinti valdiška b-ka su jos daugumoje tendencinga prorusiška literatūra.

Peliko Bugailiško straipsnio „Šiaulių miesto bibliotekos ir jų raida“ mašinraščio pirmas lapas. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-95, l. 1

x) Szeizmas, kaip tik yra
u (cik)ki senjo katalogo, nei totia
kuarka nuprastai beu@pser
somo daugumos kataliky
venerolepy biibliotekos va. d. ka
xx) 1919m. kiek poivisley utkues
lyno dokumeta u kolio) de-
stmy) knygy (ly tarpe kateko
tenai ir senio) kamaldady
biibliotekos kituro) kamaldady
Direktorijoi) pateto i) Vality-
bray centralay biiblioteky
kases. Kamaldady direkto-
rojoi) dabaryna SD unio
biibliotekoy. va. d. ka

Vaclovo Biržiškos pastabos Vilhelmo Burkevičiaus straipsniui. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-96, l. 22

Knygų prekybos klausimu Lietuvoje XVI - XVII amž.
(Keletas ^{trumpas} žinios Lietuvos kultūros istorijai).

I. Žuadas. Galimybės ~~skatinti~~ žiigyti užsieninių knygų.

Absitiktiniai pirklis, patarnovintai. Keltantjai po Vakarų Europą. Lietuvos studentai užsienio universitetuose. M. Gedroščio, M. Daukšo, Abraomo Kulviečio bibliotekos. Knygų dovanų pavyzdai.

II. Sąpraitos Frynmano Augusto bibliotekos Vilniuje.

Bibliotekos kilmės. Knygų pirkimas Frankfurte. Triecišias sąpraitos 1557 ir 1550 m. Jaunojo Triecišias sąpraitos 1551 ir 1552 m. pirtas knygas. Kito sąpraitos. Atkiti veikalai ir jų kainos.

III. Knygynai ir jų inventoriai.

Vilnius-kultūrinis Lietuvos centras XVI amž. Pirminji knygynai Vilniuje. Bibliopolo K. Wierzbowskio knygų inventoriaus. Knygų sąrašai ir jų kainos.

I. Bandyti kalbėti apie Lietuvos knygų prekybą XVI^{amž.} net XVII-me amž., yra beveik neįmanoma, nes nėra iki šiol atiradę tinkamos medžiagos. Tiesa, yra šiek tiek padrikų žinių apie popieriaus dirbtuves (malūnus), apie Vilniaus knygybių cechą, vienintelį tos rūšies Lietuvoje, apie knygų krautuver ("bibliopolijan")^o. Užtinikame inventoriuose absitiktinų paminėjimus apie duruose ar klebonijose rastas knygas. Bet žinių apie paties knygų prekybą kaip ir nėra, arba jos labai skurdžios.

*Antanas Baranauskas
Karys*

Petras Rimkūnas

Nauja medžiaga apie ANTANĄ BARANAUSKĄ

Po Kristijono Dyonelaičio, savo "Metais" išauginusio lietuvių grožinės literatūros vardą, ryškiausiai pasireiškė Antanas Baranauskas. Kokią ^{si} ~~itokias~~ ^{akos} literatūros pasauliui turėjo po autoriaus mirties išspausdintieji "Metai", ^{su} tokiu pat susidomėjimu buvo sutiktas Baranausko "Anykščių Šilelio" pasirodymas. Tai du lietuvių literatūros stulpai, kuriuos persispausdino ir plačiai komentavo Vakarų Europos tautos.

Dyonelaitis ir Baranauskas gyveno visai skirtinguose laiko, vietos ir istorijos rémuose. Dyonelaičio gyvenamoji epocha tautinių aspiracijų dinamika nepasižymėjo, ko nebūtų galima pasakyti apie Baranausko epochą ir ^{nuo metų} ~~tuometinę~~ Lietuvą, kur tautinis gyvenimas, ypač "Aušros" metu, buvo potvyniu išsiliejęs. Dėl to literatūros istorikas, vartydamas Dyonelaičio kūrybą ir žvelgdamas į kūrėjo esmens gyvenimo užkampį, siauresne prasme suprėjo tautinio momento né nefiksuoja. Jis patenkinama socialiniais motyvais, kurių ~~atžymėjimo~~ buvo gausu ~~ne tik~~ Dyonelaičio gyvenamojo laikotarpio aplinkuose, ~~bet ir jo~~ kūryboje. Baranauskas stovi visai kitoje plotmėje. Jis kūrė tuo metu, kai ~~tik~~ statiškos, tiek dinamiškos tautinės kovos pulsas buvo juntamas kiekvienoje Lietuvos vietoje, ar net už etnografinių jos ribų. Dėl to istorikas Baranausko epochoje, o ypač jo gyvenime, ieško tų momentų, kurie plaukia iš tuolaikinių nuotakių.

Be aukšto kūrybinio lygmens sutapimo, be tautinės kovos atžvilgiu skirtingų epochų, Dyonelaitį ir Baranauską lietuvių literatūros istorijoje jungia ir skiria profesinis momentas. Abu jie dvasininkai. Tik Dyonelaitis – eilinis/pastorius, o Baranauskas – katalikų vyskupas. Dėl ^{skirtingų gyvenamųjų sąlygų, ar dėl skirtumų} ~~minėtos tautinės kovos~~ ir profesinių pareigų Dyonelaičio ~~biografinis~~ gyvenimas panašus į šaltą epinį pasakojimą, kai Baranausko – pilnas vingių, krioklių, duburių; tai aukštos įtampos drama, turinti daug situacijų ir daug atomegų.

Dyonelaičio ir Baranausko eskizinį sugretinimą čia davėme vien ~~tai to~~, kad parodyti ^{jų} didelius talentus, kūrusius sunkiose sąlygose, bet labai skirtingai gyvenime traktuojamus. Apie Dyonelaitį, nors nedaug žinių teuzsiliko, bet jos tiesios ir aiškios, joks komentatorius čia nereikalingas, gi apie Baranauską buvo veik tiek nuomonių, kiek žmonių apie jį rašė. Ypatingai diskutuojama Baranausko ^{šlovę} ~~šlovę~~ suprestoji ir skelbtoji tautinė koncepcija, daugiau paryškėjusi jo gyvenimo seulių, nors su grožine Baranausko kūryba nieko bendra

Santrauka

1900 m. man buvo duota proga susipažinti su šiais šiais
 Račinskių archyvais ir bibliotekomis, ir iš turpo su Račinskių
 biblioteka Pozne. Račinskių bibliotekų atvėrė mane Petlo
 Radziwiłłowa, A. K. y., Pelotas tamų ~~abonement~~ randaščių, parli-
 mūnų čia ir čia, ypač Radziwiłłowskų bibliotekos per čionų ~~čia~~
 pirmos pusės istoriją, y. c. šiemėmė. Kadangi turėjau nlotų
 laisvą, įspų mėnesių, tač nlotų speją nūrašyti t. k. tuos tomus,
 kurie mane labiausiai domino, būtent, iš ~~17~~ tuos, kurie čia
 + VI a. antros pusės ir XVII a. Lietuvos istoriją.

Daugiau man parėirėtas medžiaga ličia garsią Lietuvos
 Radziwiłłowskų. čia man nlotų ~~su~~ dvišios seima Lietuvos meduno
 tačia papulėai. Vard. Europoje, ypač su Račinskių imėjimė, kaip
 Radziwiłł. Jan 1578 m. ~~je~~ buvo gar is nlotėis imperato rėis elaci-
 m'ėjėno Radziwiłł. ~~am~~ ^{gaur} ~~du~~ 10 1544 m. ir imperato rėis Karolio
 II Hunigarskėis t. k. t. k. ~~17~~ a. pėdašųje Hunigarskėis Sebeli-

~~Perėirėta ir nūrašyta Račinskių bibliotekos medžiaga gabi~~
 nūrašėis ir nūrašyta pastatėti nlotėi Kunckmėso specializ. pėis, šėnėje
 liūtų surimėta nūš dvišios Europos imperato rėis, Karolio, nūrašėis čia
 ir šaro nady pėimėis ir f. atvėrėis, tač nlotų dvišios buvo
 nūrašėta protalpinėis s. tame arsenalė ir dvišios Radziwiłłowskėis
 ir atvėrėis. Kartė su tuo buvo pausta Hunigarskėis pėdašųje
 ir sekretė rėis ~~Radziwiłł~~ Sehelk pėraustė nlotėis opit t. k. dvišios
 gėpėimėis ir dvišios. ~~je~~ s. t. k. h'oprapimėis ~~čion~~ buvo įtrausta
 tač ~~je~~ ^{19 pėra} dvišios ~~du~~ ^{atvėrėis} ~~is~~ Radziwiłłowskėis.

Perėirėta ir nūrašyta Račinskių bibliotekos medžiaga
 gabi nūrašėis t. k. s. k. dvišios grupės. Pėraustė grupė sudaro impo-
 rotėis, Karolio ir Hunigarskėis laisvai Radziwiłłams nuo 1544 ir
 14 27 nlotų — ~~86~~ (86 nūrašėis tomas). N'io čia yra 126 laisvai
 Radziwiłłams, nūrašėis daugnėis lėtėis, s. pėdašųje prancėis kėle.
 Antroji grupė sudaro Lietuvos ~~Sebeli~~ Karolio laisvai
 Radziwiłłams ir kt. Lietuvos dvišios. Čia randa me s. pėraustė

Vinco Trumpos rankraštinės straipsnio „Iš Lietuvos praėitės Račinskių bibliotekoje Pozne“ santrauka, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-104, l. 32

Jonui Rimantui.

J.R.

Sobai deringos esu prof. Vad. Kivšinskai
nė paslaug dėl tų mano straipsnių, bet, deja,
nei viena jų mano vertimus. Dėl straipsnių
palieku būtin, visai jų parošiai. Galima būtų
prie straipsnių atkaryti ir profesoriaus paslaug, bet
ar verta šiai pat plečiantis.

Su pagyba P. Galaunė

1944. VI. 22.

Pauliaus Galaunės 1944 m. birželio 22 d. laiško J. Rimantui dėl *Bibliotheca Litwana* faksimilė, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-1963, l. 1

GUBERNATORIUS MOKYKLŲ BIBLIOTEKOSE

Savo pastabas apie daromas gubernijoje reviziąja Rusijos imperijos gubernatoriai surašydavo ir išleisdavo. Tad ir Kauno gubernijos spaustuvėje be-
maž kasmet buvo spausdinamos tos pastabos /"Zapis-
ka"/.

Pastabose buvo paliečiamos valstiečių reikalus tvarkančios įstaigos ir pareigūnai /"mirovyje po-
sredniki"-taikos tarpininkai/, mokyklos, gydymo įs-
taigos, polixija, keliai, miestiečių reikānus tvarkan-
čios įstaigos.

1892 m. gubernatorius Klingerbergas aplankė Kau-
no, Ukmergės ir Zarasų /rusiškai Novo-Aleksandrōv-
sko/ apskritis.^{1/} Iš patikrintų mokyklų sąrašo ma-
tyti, kad gubernatojus yra buvęs Kurkliuose, Apsoje,
ir Slavačioje, Salakuose, Krasnogorkoje /dab. Brėslaujos aps./, Smalvuose, Rō-
kiškyje, Svedasuose, Antalieptėje, Andrioniškyje, Pa-
giriuose, Siesikuose, Raguvoje, Vidžiuose, Bėtygaloje,
Taujėnuose, Verpiuose, Onuškyje /dab. Rokiškio aps./,
Brėslaujoje.

"Pagirių, Siesikų ir Raguvos mokyklose-rašo gu-
bernatorius-yra gana pakankamos bibliotekos, o
Vidžiuose-knygų sandėlis, kas leido man išdalinti
knygas mokiniams, kai tik baigusiems kursą. Šiais
metais aš ketinu aprūpinti neaiidelėmis biblioteko-
mis visas mokaklas ir tikiuosiu p.p. Taikos Tarpi-
ninkų ~~parama~~ parama.

Būdinga pastaba kiek toliau: "Kaikuriuose mokyk-
lose /Bėtygalos, Siesikų, Slabados, Salakų/ berniukai
paklausti apie jų tautybę, atsakėdavo, kad jie yra
lenkai; iš tikrųjų gi jų tėvai tikrieji lietuviai.

^{1/}Zapiska po revizii, proizvedennoj Kovenskim Gu-
bernatorom v Kovenskom, Vilkomirskom i Novoalek-
sanārovskom ujezdach s 26 maja po 27 ijunia 1892
goda.

Bibliotheca Litwana redaktorius ir straipsnių autorius Juozas Rimantas. 1940 02 18, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-2643

Karolis Račkauskas-Vairas ir Juozas Rimantas 1968 m., Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-2656, l. 2

Pelikšas Bugailiškis, 1936 m., Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F64-247

Vilhelmo Burkevičiaus portreto, 1942 m. tapyto dailininko V. V. Jonyno fotografija, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F25-569

Petras Vaičiūnas 1940 m., Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F127-1615

LITHUANICA

MIEŠIČNIKIS

Roč 1Varazavai, gruodis 1938 r.Nr. 2

CZYTELNIKUI!

Jesteli susikas pirmasą numerą mesągo pisma, to wiedz, o tym, że go nie ma. Wprawdzie wydaliśmy „Lithuanica“ № 1, ale na naszym poczku niżej pracy apotela nas nagła niespodzianka. Pismo oblego konfiskacie. Otcywiec, był dla nas widzi cios. Nie oblegno jolaki bezpoczty pracę kontynuujemy. Moż nie stas nas na alby materiale, ale dowe po temu mamy energi i powłecenia się, by ras rozpoczęć walkę o prawe i sprawiedliwosc nadal prowadzić.

Ta walka jest ciężka, zwlaszcza dla nas. Zmasozi ipolaciny wydawosc pisma w jęzuku nie litewskim. Dwa razy zaręczaliśmy się do Komunistów. Razas na m. st. Wrazawie – znowa znowa, w przepiętyni do wydawania czasopisma w jęzuku litewskim, ale nain zabroniono. Podobno, takie czasopisma („Szwines Kolia“ i „Lautia“) w Warzawie już wychodzą. Przetypujemy więc do wydawania pisma w jęzuku polskim.

Postawiać szkodliwosci nas zmuszy do tego, chcemy i w tym kierunku pracowac. Zawazylimy bowiem, że podobna zmiana w stosunkach litewsko – polskich zainteresowala ogol społecznosc polskiego. Polacy zaczynaja interesowac się zyciem narodu litewskiego, kochaj dżielnia Polacy nie powtarzali: „O Litwie, dżielnog, że minij wiem, mi o Chinach“, postarany się informowac o tym. Zawazylimy, że w wiadomosci na lamach pracy polskiej o Litwach w Polsce sa dżiel joladostosc. „Lithuanica“ postara się pisac o Litwach i apokadkach Rzeczypospolitej Polkiej o szczegoly, i apokadkach Rzeczypospolitej Litewskiej, aby nasz bracia na Wileszczynie mieli te prawa, które gwarantuje konstytucja i inne ustawy Państwa Polskiego.

„Lithuanica“. Pod tą nazwą dwa samodoty litewskie urzednicy Admity, i my puszczamy pismo „Lithuanica“ (litewskosc) nie szeroki swiat, by przedoblo wabronosc fale oceanu niemieckoj narodow, by przewycydzilo wstrzike przestępcy i potęrczo zwa swiaty „Janas“ i „Wasas“. Przez „Lithuanica“ zblizmy się z innymi narodami w Polsce. Chcemy zapoznac z zyciem Litwinow nie tylko Polakow. Przedstawimy, ale – wstawimy, dżiel do tynych milicjonow narodu w Polsce. Pomajcie zycie Litwinow w Polsce. Spodziewamy się, że majdżelny wopady jęzuka i glosniemy wspanialymi silami budowac nasze jutro. Jesteli w prowadziki potęrczili skatcznosc wopodroczeni, to tym litwici powracamy się dżielnia.

Jestelony przeknamy, że spjaldujace narody musza i mogą zyc w zgodzie. Ta zgodz jest nasz swiatly swiat, ale budzie stosowac na starozymna zasadz „Pecde quod debet“ – Nie pascie fracy o bratowic, nie przistrzanie mrozniak i o innych, ale doproce sprawidzic, czyz mozą nas pojczac.

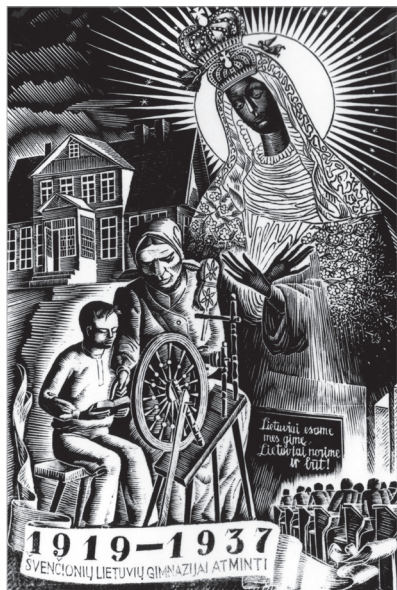
Przed wszystkimi jednak powicimy się pro domo sui, zamylnie się sprawa litewsko – polska. Wyhodzimy szakac prawdy i sprawidzicosc.

W-dabryja

Z okazji swiat
BOZEGO NARODZENIA i NOWEGO ROKU

serdeczne zyczenia wszystkim swoim czytelnikom sklada

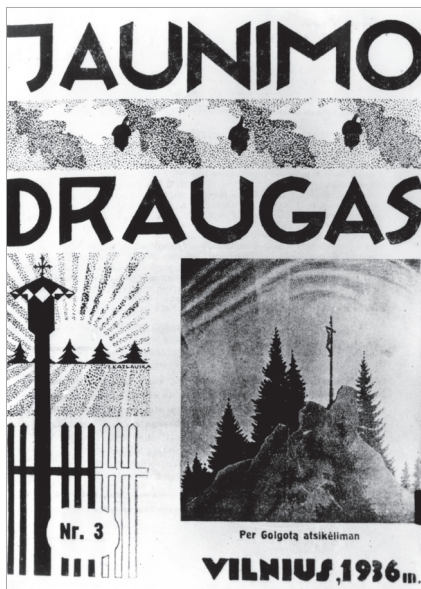
Redakcja i Administracja

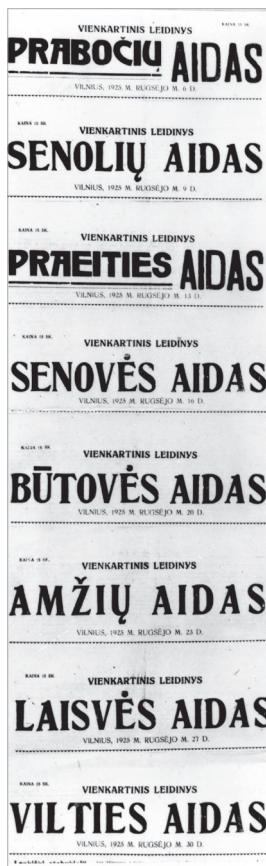
1938 m. gruodžio mėn. laikraščio „Lithuanica“, kurio visi numeriai buvo konfiskuoti“ antraštinis lapas. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-2722, l. 60

Vlado Drėmos raizynys „Švenčionių lietuvių gimnazijai atminti. 1919–1937“. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, F47-2722, l. 126

Juozo Maceikos straipsnio „Vilniaus
lietuvių spaudiniai 1919–1939 m.“
ilustracijos

Leidinio „Jaunimo draugas“ (1936 m.
nr. 3), kuris buvo konfiskuotas už Kristaus
kančios atvaizdą ir įrašą „per Golgotą
atsikėliman“ antraštinius lapus. Lietuvos
nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Retų
knygų ir rankraščių skyrius, F47-2722,
l. 132

Pirmųjų vienkartinųjų leidinių
lietuvių kalba pavadinimai.
Lietuvos nacionalinės
M. Mažvydo bibliotekos
Retų knygų ir rankraščių
skyrius, F47-2722, l. 19

Bi52 **Bibliologijos metraštis** / Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas, Bibliotekinių kystės ir informacijos mokslų institutas ; [sudarytojai Arvydas Pacevičius ir Rasa Sperskienė]. – Vilnius : Vilniaus universitetas : Vilniaus universiteto leidykla, 2012. – 568 p.: iliustr., faks. – (Bibliotheca Litwana / redakcinė kolegija: Žygintas Būčys ... [et al.], ISSN 2424-3477 ; 1)

ISBN 978-609-459-015-3

Knygoje publikuojama Centrinės valstybinės bibliotekos Kaune direktoriaus Juozo Rimanto-Slapšinsko (1908–1973) ir knygotyrininko Vaclovo Biržiškos nacių okupacijos metais spaudai rengto, bet dėl prasidėjusios antrosios sovietinės okupacijos neišleisto bibliologijos metraščio *Bibliotheca Litwana* medžiaga. Žymių tarpukario Lietuvos mokslo ir kultūros veikėjų įteikti straipsniai neišvydo dienos šviesos ir atgulė

Lietuvos atminties institucijų fonduose. Šaltinių publikaciją papildo knygos parengėjų straipsnis „Bibliotheca Litwana: ištakos, reikšmė ir publikavimo principai“, kuriame atskleistos metraščio rengimo aplinkybės ir „numarinimo“ priežastys.

UDK 002.2(474.5)(03)

Bibliotheca Litwana I

BIBLIOLOGIJOS
METRAŠTIS

Viršelio dailininkas *Giedrius Kuzmickas*

30,4 aut. l. 35,5 sp. l. Tiražas 300 egz.

Išleido Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto leidykla

Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius

Spausdino UAB „Petro ofsetas“

Naujoji Riovonių g. 11, LT-03153 Vilnius